

Nyt fra historisk Videnskab.

Det maa nødvendigvis være en af de mest frugtbare Opgaver for lokalhistorisk Forskning at følge et enkelt *Gods' Historie* gennem Tiderne. Der vil her altid kunne graves et Stof frem til Belysning af grundlæggende Forhold i dansk Samfundsudvikling: Ejendomsbesiddelsen, Herremænds og Bønders indbyrdes Stilling, selve Landbrugets Historie. Stor Interesse knytter sig til de gode Fremstillinger af denne Art, vi har fra ældre Tid, Christensens Hørsholm, Braschs Vemmetofte, Rasmussens Gisselfeldt, og det fortjener megen Paaskønnelse, naar der nu foreligger et smukt og godt Værk om det sjællandske Gods *Svenstrup*, udgivet af dets Ejer Baron Wedel-Neergaard med Bidrag af en Række kyndige Forskere.

Dette Værk er virkelig fortrinligt og mønsterværdigt. Alle de forskellige Sider af Godsets Historie bliver behandlet, og Stoffet fremtræder i en betydelig mere bearbejdet Form end i de før nævnte ældre Godshistorier.

Værket indledes med Skovenes Historie ved Frits Heide og Frants Muus. Derefter følger det store Hovedafsnit, der behandler selve Godsets Historie. Her har afdøde Th. B. Bang skrevet om Godset i den ældste Tid — det er den sidste Afhandling af denne fra sin lovende Virksomhed saa tidlig bortrevne Forsker —, Frits Heide om Godssamlingen, Udskiftningen og Samlingen af Hovedgaardens Jorder, Henrik Larsen om Landgilden, hvori der paa dette Gods har fundet Nedsættelse Sted, samtidig med at Hoveriet til Gengæld blev forøget. Om Hoveriet findes udførlige og interessante Oplysninger i den Afhandling, Udgiveren selv har skrevet om Driften af Hovedgaarden gennem de to sidste Aarhundreder. Svenstrup blev drevet ved Hoveri indtil 1847. Da blev det endelig afløst uden siden at blive savnet. Det havde vistnok ikke altid været saa let at opretholde Disciplinen paa Hovmarken. En faderlig Formaning, som Godsejeren udsteder til Fæsterne 1833,

tyder paa, at det i saa Henseende navnlig har knebet overfor Gaardmændenes egne Sønner.

Fra Udgiverens egen Haand foreligger ogsaa Stykker om Svenstrup som Fideikommisgods samt om Fiskeriet og om Jagten.

Godsets Historie følges af Bygningshistorien, hvorunder Vilh. Lorenzen har skrevet om Hovedgaarden, P. Nørlund om Kirkerne, H. Zangenberg om Bøndergodsets gamle Gaarde og Huse. At det sidste Emne er kommet med, er meget prisværdigt. Der foreligger jo saa lidt om vort Lands Bondearkitektur.

Svenstrup var først Kirkegods, siden Krongods, gik saa over til Biskop Hans Svane og hans Familie og kom endelig fra 1751 til at tilhøre Slægten Neergaard. Under Afsnittet Personalhistorie giver Louis Bobé Oplysninger om Lensmænd og Ejere, og Udgiveren meddeler nogle meget underholdende Erindringer, hvori der ganske særlig er tegnet et anskueligt Billede af hans Bedstefader, Gehejmekonferensraad J. Neergaard, en Godsejer »af den gamle Skole« med mange karakteristiske Egenskaber.

Værket afsluttes med en Afhandling af Otto Andrup om Inventaret paa Svenstrup, hvori der er givet rige Vidnesbyrd om skiftende Slægtleds Samletrang og Smag.

Ganske naturlig, uden at det i særlig Grad tilstræbes, bliver et Værk som dette ogsaa Mindesmærket over en Slægt og dens Arbejde. Paa det her givne Grundlag kan Baron Wedel-Neergaard trygt fastslaa om Medlemmerne af den Slægt, han selv paa mødrene Side tilhører, at de uden at have udmærket sig i Statstjenesten og uden at have blændet ved ydre Fremtræden »har været i Besiddelse af gode borgerlige Dyder og passet deres Kram«.

Desværre kan det ikke siges om det Værk om *Rosenholm og Rosenkrantzerne*, der 1924 er udgivet af Lensbaron Hans Rosenkrantz og redigeret af Palle Rosenkrantz, at det paa lignende Maade er blevet et værdigt Monument over den Indsats, Slægten Rosenkrantz har gjort gennem sin Godsbestyrelse. Dette Værk synes i altfor rigelig Grad præget af en Novelleforfatters Sans for det let løbende og let læselige. Næsten det halve af det har Redaktøren selv lagt Beslag paa med personalhistoriske Causerier over sine Forfædre, hvori der er et og andet af Interesse, navnlig hist og her et vist Glimt af Synspunkter, men hvor vi ikke i særlig Grad faar noget Indtryk af Rosenkrantzernes i deres Egenskab af Godsejere, hvad der dog i denne Sammenhæng burde have været Hovedsagen. Herom findes der lidt i det Kapitel, Svend Aakjær har skrevet om Rosenholms Godshistorie, men det maa blive den vigtigste Anke mod det hele Værk, at det,

der er Hovedafsnittet i Svenstrupbogen, her er blevet behandlet i et Kapitel paa blot 20 Sider. Dette er selvfølgelig noget, der kun kan lægges Redaktionen og ikke Forfatteren til Last. Sv. Aakjær sidder inde med en saa intim Føling med det Materiale, der tjener til Belysning af vore ældre Landboforhold, at han utvivlsomt kunde have faaet noget udmærket ud af dette Afsnit, naar han blot havde faaet Lov til at gøre det passende fyldigt og langt. Det ses tydelig, at det ikke har manglet ham paa de fornødne Kilder. Saa knapt og skitsemæssigt som hans Kapitel nu er blevet, giver det i Virkeligheden ikke den tilstrækkelige Begrundelse for de anerkendende Ord, han sluttelig fremfører om Rosenkrantzernes forstandige og dygtige Godspolitik og om deres Omsorg for deres Bønders Vel. Men den Opgave at underbygge en saadan Dom over en af de allerældste danske Adels- og Godsejerslægter, burde den ikke være løst ved et saadant Værk?

Der skal her intet siges til Forklejnelse af de vistnok fyldestgørende Afsnit om Rosenholms Bygningshistorie, om Hornslet Kirke og om Inventaret paa Rosenholm, der skyldes henholdsvis Vilh. Lorenzen, Chr. Axel Jensen og Hans Rosenkrantz, men det skal fastslaas, at som Hælhed er Bogen om Rosenholm meget langt fra at være det Mønster til Efterligning, som Bogen om Svenstrup ubetinget er.

Hans Jensen.

Valdemar Vedel har i sin Bog: *Firsernes Førere. Karakteristiker og Kritiker.* (Kbh. 1923) samlet en Række Avis- og Tidsskriftartikler og Taler, der spænder lige fra 1896 til 1920. De giver Udsnit af hans efemere litterære Virksomhed i det meste af hans Manddom, og de vil lette den Arbejdet, der engang skal fastslaa hans Stilling i Danmarks Aandsliv. Han har kaldt Bogen »Firsernes Førere«, skønt han følger de Mænd, han skildrer, baade tilbage før Firserne og frem efter dem; Grunden er vel den, at det er sin egen første Ungdoms Førere, han fortæller om, den Ungdom, der laa indenfor Firsernes Spand af Tid. Nogen Firsernes Aandshistorie maa man ikke vente at finde; der er Bidrag til den som til hans egen aandelige Genesis, men gennemgaaende er Emnerne set i flere Decenniers Lys, det er en Række Længdesnit af førende Personligheders Brydning med og i dansk Liv. Hovedafsnittene angaar Ibsen og Brandes, i mindre Kapitler behandler Vedel sine egne Studenterminder, Strindberg, Bjørnson, Høffding og Pingel. For den, der ikke vaagen har oplevet den sidstnævntes offentlige Virksomhed, vil det synes sært at regne ham blandt Firsernes Førere, men Vedel har vel gjort det med beraad Hu. Han, der paa Bogens første Blad maler sin Ung-